

Rune Fardal, psykologi student

Personlighetsforstyrrelser med hovedvekt på narsissistisk problematikk i relasjon til barn
<http://www.sakkyndig.com> mail: rune@fardal.no

Stråmanns argumentasjon

5 mars, 2011, Oppdatert 5.3.2011

Med linker: <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/stramann.htm>
Utskrift: <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/stramann.pdf>

Stråmanns argumentasjon er når noen fremsetter en **uriktig påstand** mot en annen og deretter karakteriserer den andre på bakgrunn av dette. Påstanden kan gjelde mening, holdning, adferd, utsagn, utseende, bekjenskaper osv. Påstanden kan være enten positiv eller negativ.

Hensikten med et stråmannsargument er å tillegge den andre en adferd eller holdning denne **ikke har**. Som oftest brukes dette i en negativ setting, men tankefeilen kan også brukes ved positiv adferd, som ved **idealisering**. Man tillegger den andre en adferd man gjerne vil se opp til hos den andre. Den andre behøver ikke nødvendigvis ha denne positive adferd.

Det alvorlige med en slik argumentasjonsform er at dette er en **tankefeil!** Dette er falske eller usanne argumenter det ikke finnes premisser som støtter. Det latinske ordet for tankefeil er *fallacia* som betyr bedrag. Man ønsker skape et uriktig bilde av en annen person, enten for å **demonisere** (kritisere) eller for å **idealisere**. Vi nærmer oss med andre ord, forsvarsmekanismen **splitting** sitt virkeområde der virkeligheten er kategorisk og uten nyanser.

Ett viktig trekk avslører stråmannsargumentasjon, og det er at de påstander som fremsettes ikke kan dokumenteres som sanne eller riktige, selv om det gis et slikt inntrykk.

Dokumenterbare påstander er ikke stråmannsargumentasjon. Det er beskrivelser av faktiske forhold, selv om de er av negativ karakter. Det er nettopp mangelen på dokumentasjon som gjør dem til stråmannsargumentasjon. Man konstruerer et bilde av en personlighet som ikke eksisterer og som det ikke er premisser for og deretter demoniserer/idealiserer man denne personlighet.

At andre kan ha de trekk man tillegger en bestemt person eller at den kategorien personen knyttes til, kan ha disse trekk, er fullstendig irrelevant! "*Personer i din kategori har vanligvis en slik adferd*"! Vanligvis ved stråmanns argumentasjon er man på individnivå. Det kan imidlertid forekomme stråmannsargumentasjon også mot grupper eller kategorier.

Selv om alle mennesker kan begå slike tankefeil, er dette særlig fremtredende ved narsissistisk problematikk og skjer ofte i kombinasjon med **projeksjon**. Det fordrer en egosentrisk, kynisk og empatiløs holdning, å fremsette usanne påstander om en annen i de tilfeller der man kritiserer den andre for en adferd man selv har! Det vitner om manglende selvinnsikt og logiske brudd. Det ligger i hele stråmannsdynamikken at man ikke har reelle ankepunkter mot en person, når man må konstruere slike. Særlig ille blir det når man projiserer sin egen negative adferd slik det skjer ved projeksjon.

Noen ganger fremlegges "dokumentasjon" for stråmannsargumentasjonen, men denne er like usann som påstanden. En form for dobbelt løgn. Man bruker en løgn får å underbygge en annen løgn. Ved narsissistisk problematikk kan dette være kronisk.

Ved projeksjon er den påstanden A fremsetter om B, A's egen adferd, projisert over på B. Ikke bare tillegges B, A sin adferd, B blir også kritisert for å ha en slik adferd. Det er her det går over i psykopatologi. Det er ikke bare kynisk, men også en åpenbar mangel på evne til mentalisering som ligger bak, når slik adferd blir kronisk.

Beskrivelsen har intet med virkeligheten å gjøre. Avsendere av slike projiserte argumenter vet at de er negative, men klarer ikke selv romme en slik adferd i egen person. Mennesker som er trygge på seg selv og sin situasjon behøver ikke fremsette slike bedrag. Derfor er dette en adferd man typisk finner ved angstproblematikk som for eksempel narsissistisk, psykopatisk, borderline (ustabile) og dramatiserende personligheter.

Et annet viktig element ved stråmannsargumentasjon er at den er svart/hvit! Den er et uttrykk for en **demonisering** av den andre. Behovet for å fremstille den andre

som en demon, er et utrykk for egen angst og usikkerhet. Særlig er usanne/uriktige påstander om negativ adferd, med sine halvsannheter et utrykk for demonisering.

Når noen bruker denne typen tankefeil hyppig er det et utrykk for **splitting**, en primitiv psykologisk forsvarsmekanisme typisk for narsissistisk problematikk. Egne negative trekk benektes, projiseres ut, og beskrivelse av seg selv skjer gjerne i grandiose vendinger, uten forankring i virkeligheten. Dette til forskjell fra de som faktisk har en positiv personlighet. Splitting preges nettopp av et svart/hvit bilde av den andre. En "*Med meg eller mot meg*" – holdning er typisk. Man finner ikke livets flytende overganger og gråsoner. Man kan ikke være enig i noe en person gjør og uenig i annet denne gjør. Det er enten eller. Mens virkeligheten for normale er både/og, er "virkeligheten" for narsissister enten/eller.

Psykologiske tester som skiller normale kontra patologiske tilstander viser da også nettopp at mens den normale har både gode og dårlige sider, så fremstår patologiske tilfeller rigide, med enten bare gode sider eller bare negative sider, alt etter hva de prøver oppnå. I barnefordelingsaker der man har med en narsissistisk forelder å gjøre er det typisk at denne demoniserer den andre samt idealiserer seg selv, til det sykelige. I slike settinger blir det svært vanskelig for den normale forelder å gi et bilde av seg selv som god på noen felter og samtidig med forbedringspotensiale på andre felt. Den narsissistiske forelders kategoriske demonisering av den andre og idealisering av seg selv, gjør at den normale presses inn i en komplisert dynamikk.

Ærlighet varer lengst?

Stråmannsargumentasjon er veldig kategorisk i sin form. Den åpner ikke for livets mange nyanser, tvert imot stenger den disse ute. Mens den som bruker en slik tankefeil bombastisk demoniserer med usanne, halvsanne og udokumenterte påstander, vil den som forsvare seg ty til sannhetens bevis. Sannheten er ikke svart/hvit. Opp imot bombastiske halvsannheter vil sannheten tape.

Det er ikke mulig å forsvare seg med sannhetens dokumentasjon mot stråmannsargumentenes kategoriske form. Den som angripes vil måtte innrømme halvsannhetens faktum. "*Ja deler av det du sier er riktig, men nei, som helhet og i den setting det brukes blir det usant*"! Dessverre får man sjelden fullført et slikt resonement, fordi narsissisten slett ikke er tjent med at den fulle sannhet kommer frem. Typisk er at den som vil fremme sannheten vil starte med å si: "*Ja deler av det du sier er riktig, men....*" og så blir man avbrutt eller forhindret av narsissisten i å si mer, fordi denne bryter inn eller kommer med forstyrrende utsagn om at du for eksempel ikke kan innrømme dine egne feil! latterliggjøring eller nye stråmannsargumenter er typisk. **Dermed er man fanget i den klassiske dynamikk der man går fra å avsløre narsissistens løgn, til å forsvare seg selv mot neste usanne påstand.** Og slik går det slag i slag! Så dessverre, *ærlighet varer ikke lengst* når man er opp imot narsissistisk dynamikk som dette.

Stråmannsargumentasjon krever oftest bare 1 setning, å motbevise den krever fort en bok!

Ut av sin sammenheng!

Ofte er kritikk tatt ut av sin sammenheng og får dermed et helt annet innhold enn det er grunnlag for. Typisk er ulike debattforum, der fokus på sak forsvinner i kommentarer som: *"Hva vet du om det da, som har så lang nese?"* Det kan godt hende vedkommende har lang nese, men det er rimelig irrelevant i diskusjon av sak. Med andre ord, en halvsannhet! Ja, vedkommende kan ha hatt en lang nese, men hva har det med saken å gjøre?

Eksempler på stråmannsargumentasjon

Her er et typisk eksempel på stråmannsargumentasjon fra en barnefordelingsak fra Gulating Lagmannsrett 2008, der en far tillegges visse karakteristikk og så kritiseres for dette. Settingen er følgende: En sakkyndig skal snakke med barna om hvor de vil bo i forbindelse med sak om bosted. I den sakkyndiges rapport skriver den sakkyndige fra samtale med barna hos far :

"En får ikke noen fornemmelse av at barna var instruert til å si noe bestemt. Barna gav uttrykk for at far hadde sagt at de selv kunne velge hvor de ville bo."

Morens advokat T.B.R, skriver så i et prosesskriv 28.5.2008 :

"Far sier selvsagt til sine barn at de ikke må fortelle til noen at han snakker til de om saken og barna er lojale. Han sier også til barna at de må huske å si til andre at han sier til dem at de kan få velge selv hvem de kan bo hos."

Her mener morens advokat å vite hva far skal ha sagt og gjort uten at verken mor eller hun var til stede! Far tillegges en adferd mor og hennes advokat umulig kunne vite noe om. Alvorlig og avslørende blir det derfor når den sakkyndige selv beskriver hvordan barnet var truet av mor, til å si de ville bo hos mor! I forkant av den sakkyndiges samtale med barna hos mor, ble de truet med at om de ikke sa de ville bo med mor, så ville mor begå selvmord! Trusler barna selv bekreftet! Vi ser her den typiske projeksjon av mors egen syke adferd over på far, hvorpå far så kritiseres for denne adferd! Far tillegges en handling (true barnet) han ikke har, mens mor projiserer sine egne trusler mot barna over på far.

Hvordan forsvarer man seg mot slikt? Hvordan kan en dommer avsløre så avansert dynamikk uten spesialkunnskap på slike tankefeil? Lagmannsretten lot seg lure, mor fikk barna.

Her er et annet eksempel fra Bergen Tingrett 2002, i en setting der en mor går til sak for omsorgsretten for barnet (som bor hos far) og søker tillegge far negative omsorgskvaliteter. Mors advokat T.B.R skriver i prosesskriv:

"Det viser seg også at barnet har fått problemer, bla. i skolesammenheng og skolen har henvist det til PPT"

Ja barnet hadde fått problemer, men ikke av de årsaker mor søker manipulere omgivelsene til å tro! Halvsannheter er som ordet sier ikke den fulle sannhet. Oftest er den fulle sannhet motsatt av halvsannheten. Ingen som vil ha frem sannheten forteller halvsannheter! Det ligger i sannhetens natur at den tåler kritisk lys, det gjør ikke halvsannheter, hvorfor skulle man ellers fremsette halvsannheter?

Sannheten gjør at far innrømmet at barnet hadde fått problemer, men årsaken til problemene lå hos mor. Hensikten med en slik stråmannsargumentasjon er nettopp å demonisere motparten. Når denne vil forklare sannhetens ofte kompliserte dynamikk blir man forhindret.

Dokumentasjonen av sannhet er ikke svart/hvit slik stråmannsargumentasjonen fremstår. Årsak er mer komplisert en som så. Når man så kan dokumentere at ansvaret for barnets problemer lå hos mor, blir man hindret i å fremlegge en slik dokumentasjon. Den som fremsetter stråmanns argumentasjon er ikke interessert i sannheten, for den vil avsløre dem som løgnere! Far anklages umiddelbart for å ikke ta ansvaret for det barnet han hadde omsorgen for. Han beskyldes for å ha en "benektende fasade" når han ikke innrømmer de falske påstander han anklages for! Problemet er at ansvaret lå hos mor som fremsetter tankefeilen. Iveren etter å hindre hele sannheten er et uttrykk for frykten for sannheten.

I dette eksempelet var problemet barnet opplevde, at mor gjorde samværstidspunktene for barnet uforutsigbare gjennom stadige ombytting av tidspunkt, samt tok barnet ut av skolen uten at far var innformert og deretter anklaget far for stort fravær! Dette skapte problemer for barnet på skolen, fordi forutsigbarheten i når det skulle på samvær ble borte. Mors forsøk på å sverte far var således et stråmanns argument, der mors adferd var projisert over på far, hvorpå far kritiseres for denne "adferd"!

Hva gjør man?

En slik dynamikk er det nesten umulig å forsvare seg mot fordi det lett tolkes som at man ikke har evne til å innrømme egne feil! Problemet er at det som kan se ut som en personlig feil ikke er det! Man påtvinges en feil man beviselig ikke har, for at tilhørernes oppfattelse av virkeligheten skal fortsette å være så enkel de vil den skal være! Forskning har vist at :

When faced with a complex decision, people tend to accept the status quo, as reflected in the old adage, "When in doubt, do nothing"

Dette fører samtidig til at man gjør flere feilvurderinger, for som Flemming & al. (2000) skriver:

Our results show that participants are more likely to accept the status quo when faced with difficult choices, leading to more errors.

Med andre ord, når settingen blir komplisert, forholder man seg til det enkle, noe som fører til at man oftere gjør gale beslutninger. Er det noe som blir komplisert, så er det å forklare at stråmannsargumenter er usanne, for da må man ta i bruk sannheten, og den er aldri svart/hvit!

I praksis får man ikke anledning til å revaske seg. Dommeren velger den enkle forståelsen og tiden er for kort til sannhetens utredninger!

En psykologisk felle

Slikt skaper frustrasjon for den som utsettes for stråmannsargumentasjon. Ved å motsi stråmanns argumentasjonen går man egentlig i en **psykologisk felle**.

- Aksepterer man det man anklages for, eller resignerer, så bekreftes anklagen
- Benekter man det usanne man anklages for, kritiseres man for ikke ha evne til å innrømme egne feil og ender dermed med en "benektende fasade", hvilket tolkes som en bekreftelse av anklagen!!
- Det psykologiske paradoks blir at mens avsender av en slik stråmannsargumentasjon ikke behøver dokumentere sine påstander, så fordømmes offeret for å prøve dokumentere at anklagene er usanne. Ingen vil nemlig høre offerets forklaring, man tar det for gitt at anklagen (halvsannheten) er sann.
- Det "geniale" i en slik manipulasjon er et fokus blir på offeret som i sin frustrasjon over å bli løyet om faktisk kan fremstå aggressivt i forsøket på å revaske seg. Den frustrasjon tolkes så som "bevis" på at personen var slik det usant ble påstått.
  - o Et eks. er om påstanden er at man er aggressiv og ikke klarer innse egne feil. Da vil den frustrasjon man opplever over slike løgner føre til at man nettopp fremstår som aggressiv! Frustrasjon mistolkes som aggresjon. Denne typen dynamikk der offeret manipuleres til å vise den adferd det anklages for, kalles **projektiv identifikasjon**. En psykologisk forsvarsmekanisme typisk for narsissiser!
- Ingen stiller spørsmål ved den manglende dokumentasjonen for anklagen, man forventer ikke at noen kan være så løgnaktige og offeret for anklagene havner i en typisk cath-22 situasjon. Uansett hva de gjør blir det feil.

Den beste måten å avsløre stråmannsargumentasjon på er å kreve at anklager dokumenterer sine påstander. Uansett hvilke avledningsmanøvre den som fremsetter stråmannsargumenter kommer med, må man stå knallhardt på å kreve dokumentasjon. Fremsettes dokumentasjon” så gå den etter i sømmene, for oftest viser det seg at den til syvende og sist har sitt utgangspunkt i narsissisten.

Dessverre viser det seg at personligheter som i stor grad bruker stråmannsargumentasjon er utrolig sleipe og manipulative. De vrir seg som åler, fremsetter en uskyldighetens maske og trekker på skuldrene når de anklages for sine løgner. De gjør seg selv til ofre, så typisk for narsissistisk/psykopatisk dynamikk!

Unngår å svare.

Mennesker som kronisk fremsetter stråmannsargumentasjon er ofte vel bevandret i denne dynamikk og bruker en rekke triks for å unngå å svare for seg.

- De fremstår forbauset over at noen kan tro de lyver og blir aggressive
- De påstår seg krenket av at noen stiller spørsmål ved deres grandiose integritet
- De skifter tema for å slippe ta ansvar
- De later som om de ikke hører ditt krav om dokumentasjon
- De ber deg vente for det er de som har ordet
- De trekker seg fra diskusjonen når de merker angsten stiger
- De snur situasjonen på hodet og konfronterer deg med at du ikke evner se dine egne feil, du er benektende. Selv har de ingen evne til å se sine egne feil.
- De unnskylder seg med at de ikke har dokumentasjon der og da, men sikkert kan skaffe den..
- De påstår andre kan bekrefte det for dem, og særlig folk som er i deres makt, men ”bevisene” de bruker er ofte manipulte mennesker eller institusjoner

At man ikke har de feil man anklages for blir oversett av omgivelsene, fordi omgivelsene vil tolke det slik uansett, rett og slett fordi normale mennesker ikke forventer at noen skal fremsette løgner om andre på denne måten. Den som fremsetter stråmanns argumentasjon foretrekker at spillet skjer på ”bortebane”, at fokus er på offeret, fordi når de konfronteres med sin usanne anklage har de ikke mulighet til å dokumentere løgner. Forsvar av slike anklager er også vanskelig om man ikke har dybdekunnskap om slike tankefeil og om personligheter som bruker dem! Og hvem er vel så bevandret i psykiatrien? I alle fall ikke dommere!

De hykler ikke en gang!

Et annet alvorlig element er når man avslører slik argumentasjon som usann, og den som fremsetter den fortsetter som om ingenting har hent! En normal person som

avsløres i en løgn vil bli flau og føler skam. Den som hykler vet i det minste hvordan man skal oppføre seg! Komplisert blir det når den som avsløres tvert imot påstår seg krenket! Logikken brister, virkeligheten snues på hodet! De hykler ikke en gang! De tror virkelig at de er så grandiose og ufeilbarlige som deres magiske tenkning får dem til å tro.

Psykolog Jan A. Andersen skriver i BT 5.5.2011:

- «Du blir ikke krenket uten at du selv tillater det», sa Eleanor Roosevelt.
- *Det finnes ikke krenkende ord, bare mennesker som lar seg krenke.*
- Tenk om man hadde reagert som Sokrates, da en mann nektet å hilse på ham: «Det er ikke meg imot at jeg er høfligere enn ham». Sokrates lot seg ikke krenke.

Følelsen av å bli krenket er nært knyttet til selvfølelse. Personer som kronisk fremsetter stråmannsargumentasjon viser at de har en lav selvfølelse, de opplever lett å føle seg krenket av helt normale hverdagslige utfordringer. Den narsissistiske sårbarhet ligger bak. Paradoksalt nok tåler de ingen negative utsagn om egne person, mens de ikke har noen sperrer for å lyve om andre, slik de gjør gjennom stråmannsargumentasjon.

For å si det slik Tollak B. Sirnes (1983) skrev i boken "*Å sette de undertrykte fri*" når han beskrev psykopatene:

***Den som lyver og vet at han lyver
og vet at andre vet at han lyver, han er av det onde.***

Vanskelig å forsvare seg imot

Ofte er det umulig å forsvare seg imot slike påstander, fordi den som utsettes for slikt nettopp vil ta i bruk **sannhet** for å bevise sin uskyld. Og sannhet er ikke enten/eller, men både/og. Sannhet er full av nyanser og kan ofte ikke gis i så enkle formuleringer som stråmannsargumentasjon gjør.

Å påstå noen har en adferd er enkelt, å bevise at det ikke er slik er langt mer komplisert!

Det krever ofte både tid til dokumentasjon og vilje og evne til å lytte og forstå. Utad er stråmannsargumentasjon bare en påstand, men de bakenforliggende og underliggende årsaker til at noen fremsetter slike løgner, er svært kompliserte og fordrer kunnskap om avanserte psykologiske mekanismer for å bli forstått! På livets sene (i en rettsal) finnes sjelden slik kunnskap.

Halvsannheter

Slik stråmannsargumentasjon består ofte av halvsannheter, der det kan være snev av sannhet. Oftest lar ikke den som fremsetter slik argumentasjon den andre få anledning til å fremlegge dokumentasjon som avslører usannhetene. Da vil de jo blitt avslørt! Argumenter som at man er benektende og ikke kan stå for det man har gjort er typisk, selv om man ikke har gjort eller har den adferden man anklages for. Tvert imot er det ofte anklager som har denne adferd.

Anklageren vil gjøre alt for å hindre at argumentene avsløres som de løgnene de er. Ofte slår anklager bare fast at slik er det og så bytter man tema, slik at denne verkebyll, dette negative bildet av den andre blir hengende igjen i luften hos tilhørerne. Det er som en kreft man ikke blir kvitt.

Stråmannsargumenter får lyttere til å trekke feilaktige konklusjoner. Det er hele poenget med slike tankefeil. Oftest er det slik at den konklusjonen som blir trukket er usann. Det som er troverdig, tåler kritisk etterprøving, mens det som kan virke troverdig og hindres sannhetens kritiske blikk, ikke er troverdig. Oftest mangler premissene for å fullføre stråmannsargumentasjons halvsannheter i den retning de gir inntrykk av å peke. Ordtaket: "*Det er ikke gull alt som glimrer*", er typisk i så måte.

Den som benekter slike usanne påstander blir plutselig sittende med ansvaret for å bevise sin uskyld! Bevisbyrden snues på hodet! Sjelden blir den som fremsetter stråmannsargumenter ansvarlig for å underbygge den. Stråmannsargumentasjon kjennetegnes ikke av velbegrunnede og dokumenterte utsagn, men av forenkling og stort antall. Tiden strekker ikke til. Ingen forventer at noen sitter og konstruerer falske påstander for å sverte noen, særlig ikke i en domstol og særlig ikke i det tempo og det omfang slik narsissister gjør. Og enda færre kan forstå at alt til tider er løgn! Det strider mot troen på at verden er god!

Dessverre er det typisk for denne typen personligheter å ha en fantasipreget og magisk forståelse av vikeligheten. Deres tenkning er preget av behovet for reduksjon av egen angst, ikke av sannheten. Det er vel ikke noe sted det lyves mer enn i domstolene, og særlig når narsissistiske advokater og deres klienter er til stede.

***"En usann påstand kan oppfattes som sannhet,
bare den kan sirkulere lenge nok,
ved hjelp fra de som drar fordeler av den!"***

Eksempler : <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/stramanneks.pdf>

Eksempler med falsk dokumentasjon:

<http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/stramanneks2.pdf>